

บทบรรณาธิการ

วารสารหน้าจั่วว่าด้วยประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมและสถาปัตยกรรมไทย ฉบับที่ 7 นำเสนอประเด็นหลักคือ “พื้นที่ไท-ลาว”

ที่มาของการกำหนดประเด็นของวารสาร เกิดขึ้นจากกลุ่มบทความหลักของวารสารฉบับนี้ที่มีทิศทางเน้นไปที่การศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับงานสถาปัตยกรรมและสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไท-ลาว ส่วนหนึ่งของบทความเป็นงานศึกษาภายใต้โครงการทุนศาสตราจารย์วิจัยดีเด่น 2552 ของศาสตราจารย์อรศิริ ปาณินท์ เรื่อง “การศึกษาแบบองค์รวมของการปรับตัวในบริบทใหญ่ที่แตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ลาวในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคกลางของประเทศไทย” ประกอบด้วย 3 บทความคือ “ภูมิหลังการตั้งถิ่นฐานกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ลาว และการเคลื่อนย้ายสู่ประเทศไทย” โดย อาจารย์ ดร.เกรียงไกร เกิดศิริ, “การเปลี่ยนถ่ายสัมภาระทางวัฒนธรรมของชาวพวน : จากเชียงขวางสู่ลุ่มน้ำภาคกลางของไทย” โดย ศาสตราจารย์อรศิริ ปาณินท์ และ “การกลายรูปในเรือนลาวโซ่ง” โดย รองศาสตราจารย์ ดร. วีระ อินพันทัง

ทั้งสามบทความแม้จะเป็นเพียงการศึกษาขั้นต้นในปีแรกของชุดการวิจัยซึ่งมีระยะเวลา 3 ปี ซึ่งแน่นอนว่าย่อมไม่สามารถสรุปผลการศึกษาที่สมบูรณ์ได้ แต่ทั้งสามบทความก็ปูพื้นความรู้ในเชิงสิ่งแวดล้อม, วัฒนธรรม และงานสถาปัตยกรรมที่น่าสนใจที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ไท-ลาว ได้อย่างน่าสนใจ ซึ่งมีมิติเหล่านี้ในแวดวงสถาปัตยกรรมของไทยยังไม่ค่อยให้ความสนใจมากนัก

นอกเหนือไปจากบทความจากชุดโครงการวิจัยดังกล่าวแล้ว วารสารฉบับนี้ยังมีบทความอีก 2 เรื่องที่มีประเด็นเกี่ยวข้องกับประเด็นหลักของวารสาร บทความแรกคือ “ลิมอีสาน...จากวาทกรรมถึงบทวิเคราะห์ : แพนผัง ที่ว่าง รูปด้าน รูปทรง และการดำรงอยู่” โดย อาจารย์ไพฑูรย์ ภูชีสส์ชวกรณ์ ซึ่งเป็นการศึกษาและทบทวนความรู้ที่ผ่านมามีเกี่ยวกับลิมอีสาน อันเป็นการวิเคราะห์สรุปที่มีระบบและเข้าใจง่ายสำหรับผู้ที่ต้องการทำความรู้จักกับสถาปัตยกรรมอีสานรูปแบบนี้ บทความที่สองคือ “ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมชาวสวน จังหวัดสมุทรสงครามตอนบน (ตำบลท่าคา อำเภออัมพวา และตำบลดอนมะโนรา อำเภอบางคนที)” โดย รองศาสตราจารย์สุภาภรณ์ จินตามณีโรจน์ งานชิ้นนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมการทำสวน ซึ่งให้ภาพที่ละเอียดลึกซึ้งที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง แง่มุมทางวิชาการแบบนี้ หากนักศึกษาทางประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมที่มีความสนใจในประเด็นท้องถิ่นหันมาสนใจในมิติทางวัฒนธรรมเช่นนี้มากขึ้นก็น่าจะทำให้พื้นที่ความรู้ทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นของไทยกว้างขวางขึ้นอีกมากทีเดียว

แม้ว่าประเด็นหลักของวารสารหน้าจั่วฯ ฉบับนี้จะมุ่งเน้นประเด็น “พื้นที่ถิ่นไท-ลาว” แต่ความหลากหลายในประเด็นทางวิชาการแบบอื่นก็ยิ่งปรากฏให้เห็นเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะงานศึกษาในแนวทางประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมที่เน้นระเบียบวิธีวิจัยในการลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูลภาคสนามของงานสถาปัตยกรรมอย่างละเอียดและนำมาวิเคราะห์ในเชิงการออกแบบทางสถาปัตยกรรม อันเป็นแนวทางสำคัญของงานศึกษาวิจัยทางประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมของคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งวารสารฉบับนี้ก็ได้นำเสนอประเด็นการศึกษาดังกล่าวผ่านบทความเรื่อง “แบบโครงสร้างทางสถาปัตยกรรมของพุทธเจดีย์ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” โดย คุณสุวิทย์ เลิศวิมลศักดิ์ ข้อเสนอสำคัญของบทความชิ้นนี้คือการเสนอว่า โครงสร้างและเทคนิควิธีการก่อสร้างเจดีย์ สามารถนำมาใช้เป็นวิธีการในการจัดกลุ่มพัฒนาการของพระเจดีย์ได้ ซึ่งวิธีนี้จะช่วยไขปัญหาเรื่องอายุสมัยของพระเจดีย์บางองค์ที่ยังเป็นปัญหาอยู่ได้ อันเป็นมุมมองใหม่ที่น่าสนใจในเชิงประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมมาก

นอกจากบทความข้างต้นแล้ว วารสารฉบับนี้ยังมีบทความที่น่าสนใจมากในเชิงประวัติศาสตร์อีกบทความหนึ่งคือ “ต้นกำเนิด มณฑล ของกรุงเทพฯ” โดย ดร. เอ็ดเวิร์ด แวน รอย งานเขียนชิ้นนี้ถือได้ว่าเป็นการนำเสนอการอธิบายใหม่ในเชิงการออกแบบและวางผังเมืองยุคกรุงธนบุรีและยุคต้นรัตนโกสินทร์ ซึ่งไม่เคยมีนักวิชาการนำเสนอการอธิบายแบบนี้มาก่อน แน่นนอนว่าข้อเสนอในบทความนี้ยังต้องอาศัยรายละเอียดของหลักฐานอีกมากมายมาสนับสนุนข้อเสนอดังกล่าว แต่การเปิดประเด็นของ ดร. เอ็ดเวิร์ด แวน รอย ในบทความนี้ก็มิใช่การเป็นอย่างมากต่อการศึกษาและทำความเข้าใจการออกแบบและวางผังเมืองแบบจารีตของสังคมไทย

วารสารหน้าจั่วฯ ฉบับนี้นอกจากจะนำเสนอประเด็นทางประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมและสถาปัตยกรรมไทยอันเป็นแนวทางหลักของวารสารแล้ว ฉบับนี้ยังมีบทความที่น่าสนใจในประเด็นทางวิชาการอื่นๆ อีกหลายชิ้น อาทิ ประเด็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์งานสถาปัตยกรรม ในบทความ “การปรับปรุงอาคารประวัติศาสตร์เพื่อการใช้สอยในบริบทใหม่อย่างสร้างสรรค์กรณีศึกษาการปรับปรุงอาคารเวกเกอร์ไทร์เออร์ส (Quaker Friar's) เมืองบริสโทล ประเทศอังกฤษ” โดย อาจารย์พีรยา บุญประสงค์ ประเด็นในเชิงแนวคิดและทฤษฎี ในบทความ “แย่งย่อน สู้ ภูกินทางไดอะแกรมพลวัตแนวคิดเชิงองค์รวมของ องค์/กาลเทศะ/ปฏิบัติการ” โดย อาจารย์ศรัณย์ สมันตรัฐ ประเด็นทางประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชาในยุคที่กัมพูชาเป็นอาณานิคมฝรั่งเศส ในบทความ “สมณสาส์นการเมืองกัมพูชา-สยาม-ฝรั่งเศสของพระอมรารักษ์ขิต (อมโร เกิด) ถึงสมเด็จพระสุคนธาธิปัตติ (ปาน) พระสังฆราชเมืองเขมร” โดย ดร.ศานติ ภัคดีคำ และ ประเด็นในเชิงการวิจารณ์งานสถาปัตยกรรม ในบทความ “พัฒนาการแนวความคิดเรื่องเอกลักษณ์ของชาติในงานสถาปัตยกรรม : การประกวดแบบรัฐสภาแห่งใหม่ พ.ศ. 2552” โดย คุณชมชน พุสินไพบูลย์ และคุณอิโรชิ ทาเกยามา

สุดท้ายนี้ กองบรรณาธิการวารสารหน้าจั่วฯ ด้วยประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมและสถาปัตยกรรมไทยขอขอบคุณนักวิชาการทุกท่านที่เสนอบทความเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสาร เจ้าหน้าที่ทุกคนที่เกี่ยวข้องในการจัดทำวารสารฉบับนี้ และที่สำคัญที่สุดคือ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่เสียสละเวลาในการอ่านประเมินบทความวิชาการทั้งหมดในฉบับนี้